

döndükten sonra kapsamlı ve teşkilâtî bir tebliğ faaliyetine başladı. Tevhid akîdesinin, ibadet ve ahlâk anlayışının öğretilmesi hedeflenen bu çalışmaları sırasında Nûh'ta halka yaptığı bir konuşmada onlara cemaat halinde örgütlenmeleri çağrısında bulundu. Böylece Cemâat-i Tebliğ, Tebliği Cemâat, Tahrîk-i İmân gibi isimlerle anılan bir hareketin kuruluşu gerçekleşti. Kandehevî ve hareketin müntesipleri çeşitli bölgelere düzenli olarak tebliğ gezileri yaptılar.

Kandehevî, 1932 yılında üçüncü defa gerçekleştirdiği hacdan dönüşünde daha azimli ve kararlı olarak faaliyetlerini genişletti. Belirli sayılardan oluşan düzenli grupları tebliğ amacıyla Utar Pradeş'in çeşitli yerlerine gönderdi. Gittikçe güçlenen tebliğ faaliyetlerini ülke dışına yaymak için önde gelen arkadaşlarıyla birlikte 1938'de son defa Hicaz'a gitti ve dünyanın çeşitli bölgelerinden hacca gelen insanlara hareketin misyonunu anlattı; ayrıca yöneticilerle temaslarda bulundu. Hacdan dönünce Bastinizâmeddin ve Mevat başta olmak üzere çeşitli yerlerde tebliğ faaliyetlerini yoğunlaştırdı ve yeni okullar açmayı sürdürdü. 1941'de Nûh'ta düzenlenen Kandehevî'nin konuşmacı olarak iştirak ettiği mitinge 25.000 kişi katıldı.

1940 yılından itibaren Nedvetü'l-ulemâ adlı diğer bir cemaatin mensupları Kandehevî hareketinin çizgisine uygun bir çalışma içine girmiş ve her iki cemaat arasında irtibat kurulmuştu. Bu gelişmelerin sonucunda yapılan bir davet üzerine Kandehevî 1943'te Nedvetü'l-ulemâ'nın merkezlerinden olan Leknev'e gitti ve kendisine büyük ilgi gösteren halka konuşmalar yaptı. Ardından Delhi'ye dönen Kandehevî 13 Temmuz 1944'te vefat etti ve Bangle Vâli Mescidi yakınına defnedildi. Kendisinden sonra Cemâat-i Tebliğ'in başına oğlu Muhammed Yûsuf geçti.

Tasavvufî gelenekten etkilenmiş bir hareket adamı olan Kandehevî'nin temel misyonu ve hedefi sosyal, kültürel ve dinî açılardan problemleri gördüğü İslâm ümmetinin sağlıklı temeller üzerinde yeniden gelişmesine katkıda bulunmaktı. Müslümanların içinde bulunduğu durumun ana sebebini İslâmî şuur ve yaşayıştan uzaklaşma olarak gören Kandehevî, İslâmî ilkeleri samimiyetle uygulamadıkça bu durumdan kurtulmanın mümkün olmayacağını savunmakta, başarı ve kurtuluşu ferdî ve içtimâî olmak üzere iki katedride değerlendirmektedir. Ferdî başarı

müslümanın bütün ilâhî emirlere bağlı kalmasıyla mümkündür; toplumsal başarıya gelince bunun için takip edilmesi gereken esaslar da şu şekilde sıralanabilir: Tebliğ ruhunu canlı tutmak, Hz. Peygamber'in getirmiş olduğu vahye dayalı bilgiyi öğrenmek ve öğretmek, iyiliği emredip kötülükten sakındırmak, muhtaçlara yardım etmek, ahlâklık ve dindarlıkta samimi olmak.

Müslümanların başarısını yaratıcıyla kuracakları derin irtibatla gören Kandehevî, bu irtibatı merkeze alarak müslümanların mükemmel bir ibadet şuuruna ermelerini arzulamaktadır. Ona göre esasen her müslümanın kalbinde potansiyel bir iman bulunmaktadır. Olumsuz şartların etkisiyle üzeri örtülen bu imanın açığa çıkarılması, aksiyona dönüştürülmesi gerekmektedir. İslâm ancak bu şartla fert ve toplum olarak yaşanır hale gelecektir. Kandehevî bu noktada altı esasa dayanan bir program ve yöntem teklif etmektedir. Ön şartı anlamsız şeyleri terketmek olan bu esaslar şunlardır: Kelime-i şehâdeti gerçek anlamıyla kavramak ve gereğini yerine getirmek, namaza gereken titizliği göstermek, her günün belli vakitlerinde ilimle meşgul olmak, her müslümana sevgi ve saygı göstermek, ihlâslı olmak ve dünyanın bütün bölgelerine tebliğ amaçlı seyahatler yapmak.

Allah'a gönülden bağlılığı ve O'na kulluğu ahlâkî kemale ulaşmanın şartı olarak gören Kandehevî bunu başarılı bir siyasî hayatın da esası gibi düşünmektedir. Şahsî hayatlarında bu şarta uymayanların kamu hayatını ve toplumu buna göre düzenlemeleri mümkün değildir. Kandehevî'nin öncüsü olduğu Cemâat-i Tebliğ'in üyeleri ferdî olarak belirli siyasî görüşleri destekleme ve politik meselelerle ilgilenme hususunda özgür bırakılmakla birlikte kendi içlerinde siyasî tartışmalara girmeleri veya siyasî gayelerle tebliğ çalışmalarına katılmaları yasaklanmıştır (bk. CEMÂAT-I TEBLİĞ).

Kandehevî'nin müstakil bir eseri bulunmamaktadır. Ancak dinî, ahlâkî ve içtimâî konularla Cemâat-i Tebliğ hareketinin yapısına ve faaliyetlerine dair düşüncelerinin yer aldığı çok sayıdaki mektubunu Ebû'l-Hasan en-Nedvî bir araya getirerek *Mekâtib-i Hazret-i Mevlâna Şâh Muhammed İlyâs* adıyla neşretmiştir (Delhi 1952, 1972, 1979). Daha sonra burada yer alan, Nedvî'ye yazdığı otuz dört mektubun beşi Christian W. Troll tarafından bir değerlendirme yazısıyla birlikte İngilizce'ye çevrilerek yayımlanmış-

tır (*Islam in India: Studies and Commentaries* içinde, Delhi 1985, II, 138-176). Ayrıca konuşmaları esnasında Muhammed Manzûr Nu'mânî'nin kaydettiği bazı sözleri *Melfûzât-i Hazret-i Mevlânâ Muhammed İlyâs* adıyla neşredilmiş (Lucknow 1978), bunların bir kısmı Muhammed Âsif Kıdvâî tarafından İngilizce'ye çevrilmiştir (Abul Hasan Nadwî, *Life and Mission of Maulana Mohammad Ilyas* içinde, 2. bs., Lucknow 1983, s. 153-169). Delhi'de 1944 yılında "Bütün Hindistan Ulemâsı ve Müslüman Siyasî Liderleri" adıyla gerçekleştirilen konferansa Kandehevî'nin sunduğu bir metin *A Call to Muslims* başlığıyla yayımlanmıştır (Lyallpûr 1944).

BİBLİYOGRAFYA :

M. Anwarul Haq, *The Faith Movement of Mawlânâ Muhammad Ilyâs*, London 1972; Abul Hasan Nadwî, *Life and Mission of Maulana Mohammad Ilyas* (trc. Mohammad Asif Kidwâî), Lucknow 1983; C. W. Troll, "Five Letters of Maulana Ilyas (1885-1944), The Founder of the Tablighi Jama'at, Translated, Annotated and Introduced", *Islam in India: Studies and Commentaries* (ed. C. W. Troll), Delhi 1985, II, 138-176; Maulana Wahiduddin Khan, *Tabligh Movement*, New Delhi 1986; M. Gaborieau, "Muhammad Ilyas Kandhalawi", *Dictionnaire biographique des savants et grandes figures du monde musulman périphérique, du XIXe siècle à nos jours* (ed. M. Gaborieau v.d.gr.), Paris 1992, I, 16-17; Mumtaz Ahmad, "Islamic Fundamentalism in South Asia: The Jamaat-i Islami and the Tablighi Jamaat of South Asia", *Fundamentalisms Observed* (ed. M. E. Marty - R. S. Appleby), USA 1994, s. 510-524; a.mlf., "Tablighi Jamâ'at", *The Oxford Encyclopedia of the Modern Islamic World* (ed. J. L. Esposito), New York 1995, IV, 165-169.

ÖMER MAHİR ALPER

KANDEHLEVÎ, Muhammed Yûsuf

(محمد يوسف كاندهلوی)

(1917-1965)

Cemâat-i Tebliğ liderlerinden,
Hindistanlı âlim.

20 Mart 1917'de Delhi'de doğdu. Hindistan'ın Utar Pradeş eyaletine bağlı Muzaffarnagar şehrinin Kandehele kasabasından birçok âlim ve sûfînin yetiştiği bir aileye mensuptur. "Hazratcî" lakabıyla tanınan Kandehevî, ilk eğitimini Cemâat-i Tebliğ'in kurucusu olan babası Muhammed İlyas Kandehevî'den aldı. Delhi'deki Kâşifü'l-ulûm Medresesi'nde ilk öğrenimini tamamladıktan sonra yüksek tahsil için 1932'de Sehârenpûr'daki Mezâhirü'l-ulûm Medresesi'ne kaydoldu. 1933 yılına kadar burada kaldı. Aynı yıl Delhi-

ye giderek tahsilini orada sürdürdü ve babasından tefsir ve hadis dersleri aldı. 1935'te tekrar Mezâhîrü'l-ulûm'a dönerek Mevlânâ Abdüllatîf'ten, Mevlânâ Manzûr Ahmed'den, amcasının oğlu Muhammed Zekerîyyâ Kandehlevî'den ve Abdurrahman Kâmilpûrî'den çeşitli hadis kitaplarını okudu. Ancak rahatsızlığı sebebiyle cemaatin Delhi'nin eski kesiminde bulunan Bastinizâmeddin'deki merkezine döndü ve tahsilini babasının yanında tamamladı. 1938, 1957 ve 1964 yıllarında hacca gitti.

Hayatının ilk dönemlerinde aldığı medrese eğitimi sayesinde iyi bir hadis ve fıkıh âlimi olarak yetişen Kandehlevî *Emâni'l-aḥbâr* adlı eserini 1937'de yazmaya başladı. Ancak daha sonraki yıllarda tasavvufa meylederek Çiştîyye ve onun bir kolu olan Sâbirîyye tarikatlarına girmek için babasından izin istedi. 1938'den itibaren tebliğ faaliyetlerine katıldı. Onu halife tayin eden babasının 13 Temmuz 1944'te vefatı üzerine Cemâat-i Tebliğ'in başına geçerek kendini tamamen tebliğ ve irşad faaliyetlerine verdi. Hindistan'ın bölünmesi sırasında (1947) hareketin merkezini Pakistan'a taşıma fikrine karşı çıkarak cemaatin Hint yarımadasında yerleşmesine zemin hazırladı. Birkaç yıl içerisinde başta Utar Pradeş eyaleti olmak üzere Hindistan'ın birçok bölgesinde, Pakistan ve Bangladeş'te ilgi uyandıran hareketin başka ülkelere de yayılması için önce hacca gidenler üzerinde duruldu. Ardından başta Suudi Arabistan olmak üzere diğer Arap ülkelerine tebliğ amaçlı ziyaretler düzenlendi. 1950'den itibaren sistemli bir şekilde İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'ya tebliğciler gönderildi. 1960 yılına doğru Afrika ve Asya'nın diğer ülkelerine yayılan Cemâat-i Tebliğ, Kandehlevî zamanında dünya çapında bir hareket haline geldi. Bununla birlikte Cemâat-i Tebliğ'in etkilerinin 1970'li yılların sonlarına kadar Hint kökenli müslümanlarla sınırlı kaldığı kaydedilmektedir (Marc Gaborieau, XIX/1 [1992], s. 18-19).

Yirmi yılı aşkın bir süre cemaatin başında bulunan Kandehlevî hareketin yaygınlaşması için dünyanın birçok ülkesini dolaştı, müslümanların kendilerini islah etmeleri ve İslâm'a dönerek dini samimiyetle yaşamalarını hedefleyen toplantılar düzenledi. Hayatının son yıllarına doğru tekrar ilmî çalışmalarına döndü ve 1962'de Mezâhîrü'l-ulûm'un başkanlığına getirilerek Delhi'deki Kâşifü'l-ulûm Medresesi'nde bazı hadis kaynaklarını okuttu.

Muhammed Yûsuf Kandehlevî'nin *Emâni'l-aḥbâr fi Şerhi Me'âni'l-âşâr* adlı eserinin I. cildinin iç kapakı (Müلتan, ts.)

Son haccından dönüşünde yaptığı uzun tebliğ yolculuğunda rahatsızlandı; 2 Nisan 1965'te Lahor'da vefat etti ve cemaatin Delhi'de Bastinizâmeddin semtindeki genel merkezine defnedildi. Kâşifü'l-ulûm Medresesi'nin hocalarından olan oğlu Muhammed Hârûn Kandehlevî babasının ölümünden sonra tebliğ faaliyetlerine ağırlık vermiştir.

Eserleri. 1. *Ḥayâtü's-şahâbe*. Arapça olarak kaleme alınan ve 1379'da (1959) tamamlandığı anlaşılan eserde (III, 706) hadis, siyer, tarih ve tabakat kitapları gibi kaynaklardan derlenen rivayetlerle Hz. Peygamber ve sahâbenin örnek hayatından kesitler sunulmuş, onların dinî gayretleri ve mücadeleleri anlatılmıştır. Eserde yer yer muhaddislerin görüşlerinden faydalanılarak rivayetlerin sıhhat durumuna da işaret edilmiştir. Cemâat-i Tebliğ için bir el kitabı niteliğinde olan eseri ilk olarak Dâiretü'l-maârifî'l-Osmâniyye, Ebû'l-Hasan en-Nedvî'nin takdimiyle Haydarâbâd-Dekken'de (I-III, 1960-1965) ve Muhammed Seyyid Kahire'de (I-IV, 1999) yayımlanmıştır. Türkçe'ye Ahmed Meylânî (I-IV, İstanbul 1980), *Hadislerle Müslü-*

manlık adıyla Ahmet Muhtar Büyükçınar başkanlığında bir heyet (I-V, İstanbul 1980) ve *Ḥayâtü's-sahâbe: Peygamberimiz ve İlk Müslümanlar* adıyla Sıtkı Gülle tarafından (I-IV, İstanbul 1990) çevrilmiştir. 2. *Emâni'l-aḥbâr fi Şerhi Me'âni'l-âşâr*. Müellif, Hindistan ve Pakistan'da ders kitabı olarak okutulan Tahâvî'nin *Şerhu Me'âni'l-âşâr*'ı üzerine Arapça olarak kaleme aldığı bu şerhine uzun bir mukaddimeyle başlamış, Tahâvî'nin hayatı, eserleri ve *Şerhu Me'âni'l-âşâr*'ın özellikleri gibi konularda bilgi vermiş, kısaca kendi hayatından ve şerhte takip ettiği metottan söz etmiştir. Hadislerdeki garîb kelimeleri açıklamış, râviler hakkında bilgi vermiş, Tahâvî'nin zikretmediği bazı ihtilâflı konulara da kısaca temas etmiştir. Metinde geçen merfû ve mevkûf hadisleri tahrîr ederek sıhhat derecelerini göstermiştir. Mezheplerin kendi eserlerine dayanarak hadislerden çıkardıkları fikhî hükümleri incelemiş, Hanefî müelliflerinin kitaplarından konuya ait cevapları nakletmiştir. Müellif, farklı görüşleri değerlendirirken tercihinin daha çok mütekaddimîn âlimlerinin görüşleri yönünde kullanmıştır. Kandehlevî I. cildini 1379'da (1959), II. cildini 1382'de (1962) tamamladığı bu çalışmaya tebliğ faaliyetleri sebebiyle uzun bir süre ara verdikten sonra hayatının sonlarına doğru tekrar dönmüşse de onu tamamlayamamıştır. Eserin ilk iki cildinin 1962'de, III ve IV. ciltlerinin Muhammed Zekerîyyâ Kandehlevî tarafından 1974'te el yazması olarak çoğaltılıp yayımlandığı belirtilmekte, *Kitâbü's-Şalât*'ın "Bâbü'r-rek'ateyn ba'de'l-asr" bahsinde kalan çalışma *Şerhu Me'âni'l-âşâr*'ın çok az bir kısmını karşılamaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Muhammed Yûsuf Kandehlevî, *Emâni'l-aḥbâr fi Şerhi Me'âni'l-âşâr*, Müلتan, ts. (İldâre-i Te'lîfât-ı Eşrefiyye), I, 67-68; IV, 334; a.mlf., *Ḥayâtü's-şahâbe*, Haydarâbâd-Dekken 1965, III, 706; Kârî Füyûzrahman, *Meşâhîr-i 'Ulemâ'*, Lahor 1976, I, 639-640; Vahidüddin Han, *Tebliğ-i Tahrîk*, Lahor, ts. (el-Mektebetü'l-Esrefiyye), s. 36-37; M. Zâhid Kevserî, *Fıkhu ehli'l-İrâk ve ḥadisühüm* (nşr. Abdülfettah Ebû Gudsse), Karaçi 1401, s. 81; Maulana Mohammad İlyas, *Six Points of Tabligh* (trc. Maulana Sadruddin Amir Ansari), Karachi, ts. (Darul Ishaat), s. 13; "Muhammad Yusuf Kandhalawi Dihlawi", *Dictionnaire biographique des savants et grandes figures du monde musulman périphérique* (ed. M. Gaborieau v.dğr.), Paris 1992, I, 8-19; Halid Zaferullah Daudî, *Pakistan ve Hindistan'da Şâh Velîyullah ed-Dehlevî'den Günümüze Kadar Hadis Çalışmaları*, İstanbul 1995, s. 238-239, 241; M. Manazir Ahsan, "Cemâat-i Tebliğ", *DîA*, VII, 293-294.

